

Samråd og Tilsyn

Årsrapport 2020

Samrådet for udviklingshæmmede lovovertrædere i Syddanmark og Det kriminalpræventive tilsyn

Februar 2021

1. Indledning	3
2. Samrådets medlemmer ved udgangen af 2020.....	3
3. Samrådets kompetence	4
4. Samrådet og Det kriminalpræventive tilsyn i 2020	4
5. Foranstaltninger mv. i 2020	7
6. Anvendelsen af Samrådets udtalelser.....	9
7. Økonomi.....	9
8. Studietur mv.....	10
9. Afsluttende bemærkninger	10

1. Indledning

Alle kommunerne i Syddanmark har sammen med regionen nedsat et Samråd for udviklingshæmmede lovovertrædere. Samrådet udtaler sig vejledende om sanktionsformer og retsfølger for udviklingshæmmede lovovertrædere til politi og statsadvokaturer. Samarbejdet har fungeret siden 2007.

Regionen organiserer og udfører derudover det kriminalpræventive tilsyn med udviklingshæmmede med dom på vegne af kommunerne i Region Syddanmark, med undtagelse af Faaborg-Midtfyn og Vejle kommuner, der som udgangspunkt selv fører det kriminalpræventive tilsyn. Tilsynet har til formål at sikre, at den domfældte overholder dommens vilkår, ikke begår ny kriminalitet samt sætte en positiv udvikling i gang. Der er aftalt retningslinjer for tilsynets tilrettelæggelse, gennemførelse samt samarbejdsformen med kommunerne.

Der har også i 2020 været et fælles Samråd for udviklingshæmmede lovovertrædere og et fælles tilsyn for målgruppen administreret i regionalt regi.

Overordnet vurdering af 2020:

På trods af et 2020, der på mange måder har været anderledes som følge af Covid-19, har der ikke været de store ændringer i forhold til sagsantallet i Samrådet og tilsynet, hvor der alene ses beskedne fald på henholdsvis 2 sager behandlet i Samrådet og 7 borgere i tilsyn.

De ændrede forudsætninger vurderes overordnet ikke at have haft konsekvenser for den samlede kvalitet i opgaveløsningen.

Også i 2020 har der efter sekretariatets vurdering været et rigtigt fint samarbejde med kommuner, politi, statsadvokaturer og botilbud. Det er ligeledes vurderingen, at samarbejdspartnerne både efterspørger og værdsætter Samrådets og de tilsynsførendes betydelige kendskab og erfaring på området.

2. Samrådets medlemmer ved udgangen af 2020

- Anette Løwert, psykiater, Psykiatrisk Afdeling Vejle
- Lone Hjerrild Møller, psykolog, Børne- og Ungdomspsykiatri Odense - Universitetsfunktion
- Sven Rode, fagchef for psykiatri og handicap, Tønder Kommune
- Anne Grode, institutionschef, Kriminalforsorgen
- Sanne Carstensen, afdelingsleder, Specialcenter Syddanmark, afd. Midgaardhus, Region Syddanmark
- Anne-Grethe Westh (næstformand), socialfaglig konsulent, Region Syddanmark
- Lea Friberg (formand), jurist, Region Syddanmark

Elisabeth Høltzermann er sekretær for Samrådet, Region Syddanmark

Der er ikke sket ændringer i Samrådets besætning i 2020.

3. Samrådets kompetence

Samrådets opgave er uændret at afgive vejledende udtalelser til anklagemyndighederne og statsadvokaturen om retsfølger over for udviklingshæmmede lovovertrædere.

Ved nye sigtelser udtaler Samrådet sig om, hvorvidt sigtede tilhører målgruppen, samt hvilken foranstaltning, og evt. vilkår, der vurderes at være mest hensigtsmæssig i forhold til at minimere risikoen for ny kriminalitet. I forbindelse med ophør af en eventuel længstetid for foranstaltningen og ved den årlige opfølgning udtaler Samrådet sig om, hvorvidt en idømt foranstaltning bør opretholdes, ændres (lempe/skærpe) eller ophæves. Endvidere foretages en vurdering af den praktiske mulighed for fuldbyrdelse af domme til målgruppen, herunder anbringelses- og sikkerhedsmæssige problemer.

Herudover har formanden rent praktisk en vejledningsfunktion på området over for relevante parter.

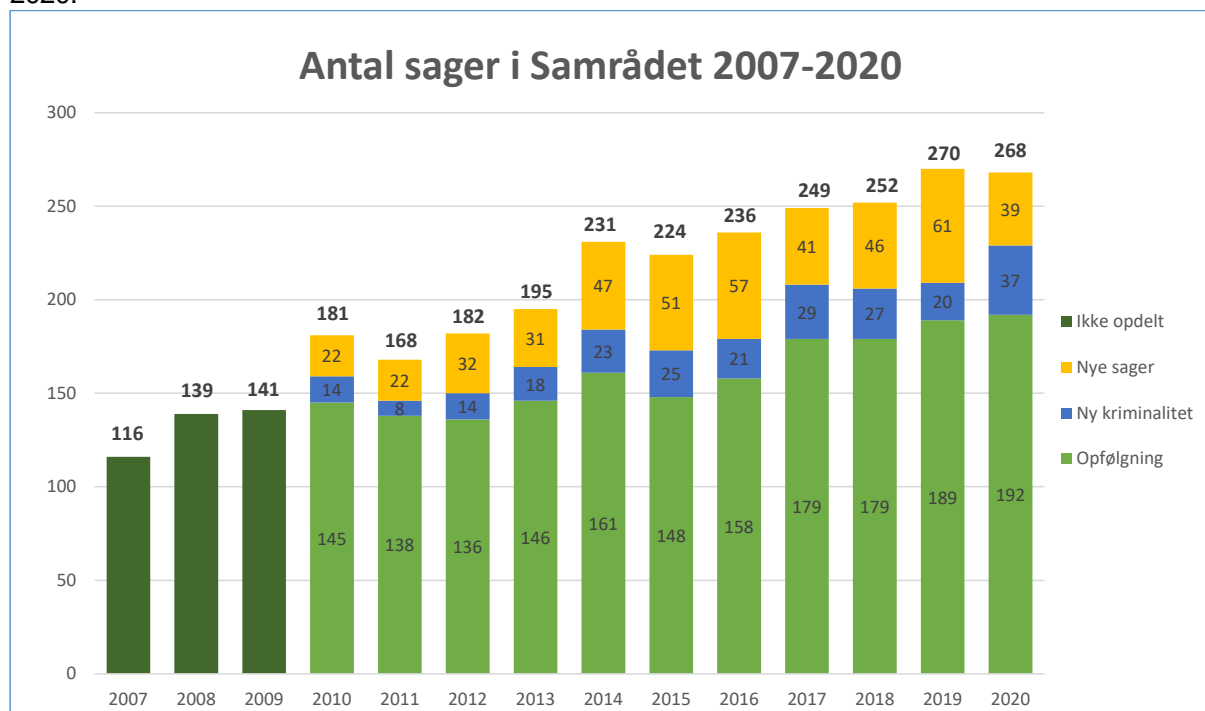
4. Samrådet og Det kriminalpræventive tilsyn i 2020

Samråd:

Samrådet har i 2020 behandlet 268 sager mod 270 sager i 2019. Der har således ikke været en stigning i Samrådets sager i 2020, men med alene 2 færre sager behandlet i Samrådet, må sagsantallet betegnes som status quo. Hertil kommer supplerende udtalelser og drøftelse af fx domme og andre afgørelser af betydning for Samrådets arbejde.

Der afholdes møde i Samrådet hver måned undtagen i juli. I 2020 har der således været 11 møder.

Diagrammet viser antallet af sager, som Samrådet har behandlet pr. år i perioden 2007 (opstartsår) til 2020:

Som det fremgår af ovenstående diagram, fordeler sagerne sig på:

- 39 nye sager. Det vil sige sager, hvor borgeren endnu ikke har en dom (2019: 61)
- 37 sager med ny kriminalitet i en eksisterende sag (2019: 20) og
- 192 opfølgningssager (2019: 189)

Der er et markant fald på 36 % i antal nye sager, der er forelagt Samrådet, og niveauet har ikke været så lavt siden 2013. Omvendt er antallet af sager med ny kriminalitet steget med hele 85 % og er højere end nogensinde før. Det er vanskeligt at sætte fingeren på, hvad der præcist har forårsaget disse meget markante og for så vidt modsatrettede bevægelser. Det er dog nærliggende at antage, at der er en sammenhæng til den særlige situation, vi har har befundet os i med covid-19, herunder en periode med nedlukning af domstolene.

I sagerne med ny kriminalitet er der tale om borgere, der allerede har en dom. Der foreligger således allerede grundlæggende sagsmateriale, der er tilvejebragt i forbindelse med den tidligere sag fx mentalerklæringer og psykologiske undersøgelser. Den fordel er der ikke i de helt nye sager, hvor processen med sagsoplysning kan have været "corona-ramt", måske endda i flere sektorer, hvilket kan have haft indflydelse på hvilke sagstyper, der er fremmet.

Antallet af opfølgningssager er relativt stabilt og har sammenhæng til, hvor mange borgere, der føres tilsyn med. Der skal hvert år følges op på en idømt foranstaltning, så et stigende antal domfældte i tilsyn vil typisk resultere i et stigende antal sager, der skal behandles i Samrådet. Derimod vil en stigning i antal samrådssager ikke nødvendigvis straks medføre en stigning i antal borgere, der er undergivet et kriminalpræventivt tilsyn. Det skyldes, at der ofte går op til flere måneder fra Samrådets udtalelse, til der falder dom, ligesom der vil være borgere, der bliver frifundet eller idømmes almindelig straf, fordi de falder (lige) uden for Samrådets målgruppe. Det kan i den forbindelse oplyses, at der i skrivende stund er 48 borgere, hvis sag har været behandlet i Samrådet, men hvor der endnu ikke er faldet dom.

Antallet af sager, der behandles i Samrådet, er større end antal domfældte i tilsyn, jf. diagrammet nedenfor. Forskellen skyldes bl.a., at der er borgere, der fortsat afventer dom, og borgere, der får ophævet deres dom. Der er også tilfælde, hvor en sag bliver behandlet i Samrådet flere gange i løbet af et år fx både som årlig opfølgning og som følge af ny kriminalitet.

Tilsyn:

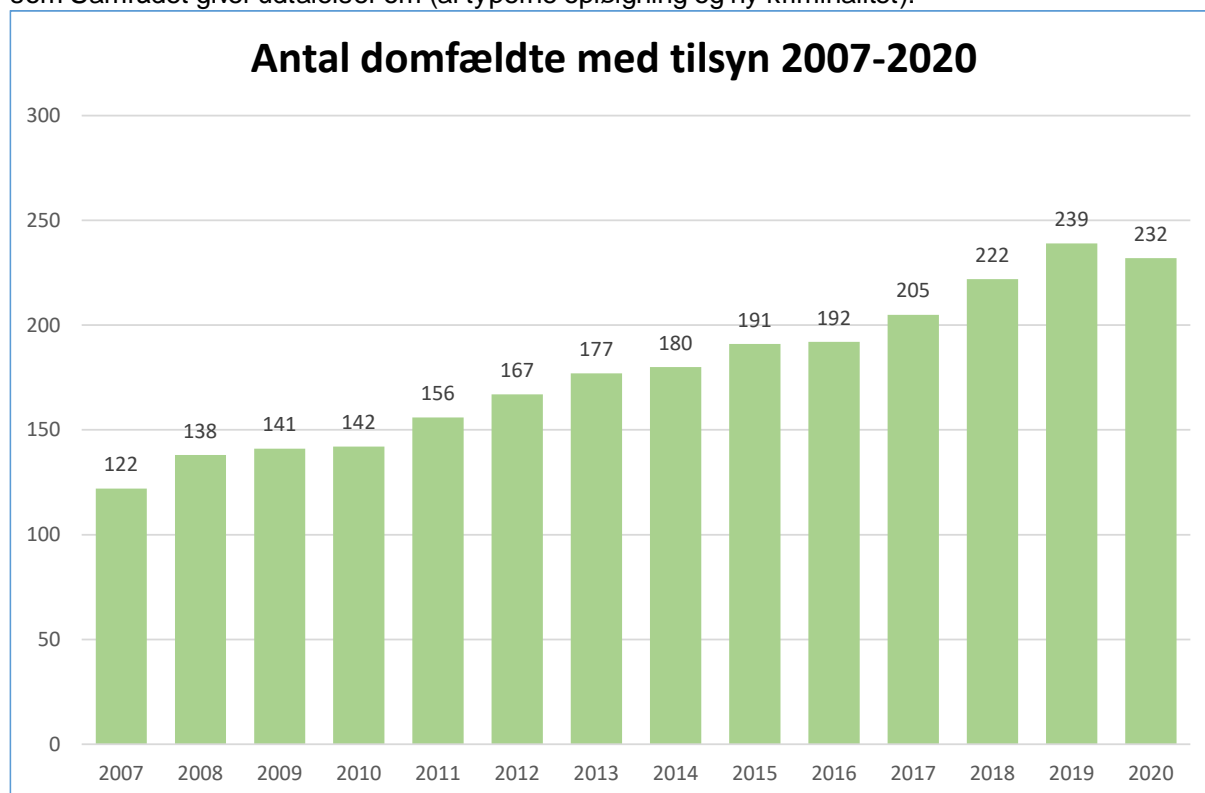
Det fælleskommunale kriminalpræventive tilsyn udføres af fire tilsynsførende (samlet 3,8 årsværk). I forbindelse med statsadvokatens årlige kontrolhøring indhenter Samrådet en udtalelse hos de tilsynsførende, som danner grundlag for Samrådets anbefaling.

Der er fortsat 6-7 møder om året og løbende sparring mellem tilsynsførende og samrådssekretariatet for at sikre erfaringsudveksling, et ensartet tilsyn, kvalitet i udtalelser mv.

Der er ligeledes tæt samarbejde mellem de tilsynsførende og den domfældtes handlekommune samt øvrige relevante samarbejdsparter, fx botilbud, psykiatrien, egen læge, pårørende mv.

Pr. 31. december 2020 var der i alt 232 personer med dom (2019: 239), heraf 213 borgere med dom under det fælleskommunale tilsyn (2019: 223) og 19 borgere under tilsyn af Vejle og Faaborg-Midtfyns kommuner (2019:16). Der har således i 2020 været et lille fald på i alt 3 %. Faldet er så beskedent, at forholdene må betegnes som status quo. Eftersom der de senere år har været en konstant stigning i antal sager, der er behandlet i Samrådet, kan det dog undre, at der overhovedet er fald i antal borgere med dom. Det kan være forårsaget af, at borgeren er blevet frikendt eller funktionsmæssigt har befundet sig lige over grænsen til mental retardering og derfor er blevet idømt almindelig straf eller en psykiatrisk foranstaltning. Det kan dog også skyldes, at der er sager, der endnu ikke er kommet igennem systemet, fx som følge af Covid-19.

Diagrammet viser status for antal domfældte, der pr. 31. december føres tilsyn med i Syddanmark, og som Samrådet giver udtalelser om (af typerne opfølgning og ny kriminalitet):

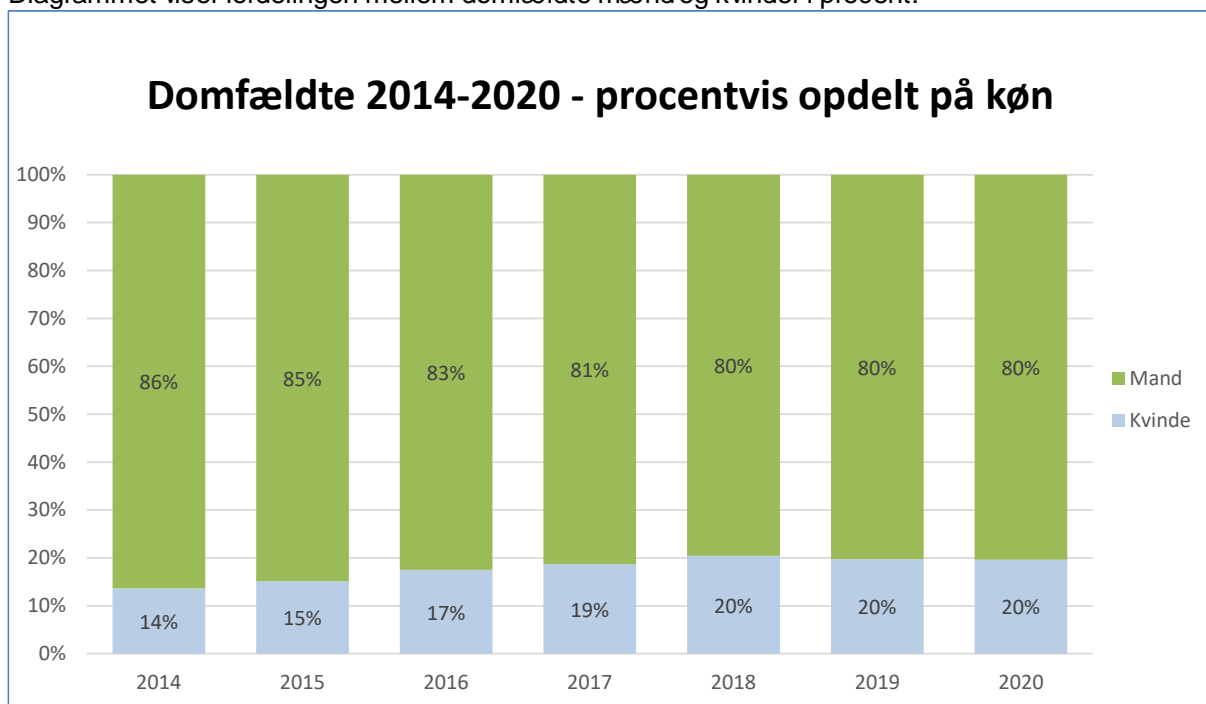
I løbet af et år er der domme, der udløber eller ophæves, ligesom der kommer nye domfældte til. Det betyder, at der i årets løb er flere borgere i berøring med det kriminalpræventive tilsyn, end der fremgår af ovenstående status pr. 31. december. I 2020 er der således ført et kriminalpræventivt tilsyn med i alt 271 forskellige borgere, heraf 248 under det fælleskommunale tilsyn.

Gruppen af udviklingshæmmede med dom findes at have ændret sig over årene, fx er det vurderingen, at der blandt de domfældte er færre med middelsvær/svær retardering, og dermed flere placeret i området for lettere mental retardering, heraf flere med et funktionsniveau øverst i området. Der ses ligeledes flere domfældte med anden etnisk baggrund end dansk end tidligere.

Som det fremgår af nedenstående diagram, er der også sket ændringer i forhold til kønsfordelingen, hvor der fra 2014 til 2020 er sket en forholdsmæssig stigning fra 14 % til 20 % i andelen af udviklingshæmmede kvinder med dom.

Siden 2018 har andelen ligget stabilt på 20 %, hvor den procentvise andel dog skal ses i sammenhæng med det samlede antal.

Diagrammet viser fordelingen mellem domfældte mænd og kvinder i procent:

5. Foranstaltninger mv. i 2020

Pr. 31. december 2020 fordelte de 232 domfældte sig således i forhold til foranstaltningstype:

- **26 personer** (2019: 39 personer og 2018: 31 personer) med dom til tilsyn af kommunen, således at domfældte efterkommer tilsynsmyndighedens bestemmelse om ophold og arbejde. (*Domstype 5*).

Der er typisk tale om førstegangsbefordring af mindre farlighed, mindre alvorlig vold, trusler, tyverier, færdselsforseelser, mindre hærværk og lempelse af hårdere foranstaltninger.

- **163 personer** (2019: 162 personer og 2018: 153 personer) med dom til tilsyn af kommunen, således at domfældte efterkommer tilsynsmyndighedens bestemmelse om ophold og arbejde, og således at tilsynsmyndigheden kan træffe bestemmelse om anbringelse i institution for personer med vidtgående psykiske handicap. (*Domstype 4*).

Der er typisk tale om ildspåsættelse af skure, skoler, eller eget værelse, seksuelle overgreb over for børn, søskende og voksne, herunder voldtægt og blufærdighedskrænkelser, vold, mange forskellige kriminelle forhold, gentagne tyverier, røveri, trusler med knive eller lignende, besiddelse af børnepornografi, stoffer eller våben og lempelse af hårdere foranstaltninger.

- **26 personer** (2019: 19 personer og 2018: 18 personer) med dom til anbringelse i institution for personer med vidtgående psykiske handicap. (*Domstype 3*).

Der er typisk tale om ildspåsættelse af stor farlighed, meget grove voldstilmålinger, der typisk også indebærer frihedsberøvelse, røveri og lempelse af hårdere foranstaltninger.

- **12 personer** (2019: 15 personer og 2018: 15 personer) med dom til anbringelse i institution for personer med vidtgående psykiske handicap, således at domfældte efter bestemmelse fra kommunen kan overføres til sikret afdeling. (*Domstype 2*).

Der er typisk tale om ildspåsættelse kobineret med meget grov vold, mange brandstiftelser, hyppigt gentaget vold udført på mange måder, fx med spark, slag mv., seksuelle overgreb i gentagelsestilmålinger, røveri med skydevåben og lempelse af en foranstaltning for drab.

- **5 personer** (2019: 4 personer og 2018: 4 personer) med dom til anbringelse i sikret afdeling for personer med vidtgående psykiske handicap. (*Domstype 1*).

Der er typisk tale om drab, brandstiftelse eller meget grov vold.

Nogle af dommene (ca. 25 %, og ved dom til tilsyn samt tilsyn med mulighed for anbringelse) er suppleret med særlige vilkår som fx:

Psykiatrisk behandling (bredt)
Sexologisk behandling
Behandling mod misbrug af stoffer
Behandling mod alkoholmisbrug
Behandling mod patologisk spillelidenskab
Forbud mod ophold, hvor der er børn u/18 år

Vilkår anvendes typisk efter tilsynsmyndighedens vurdering. Der er ingen magtbeføjelser i forhold til vilkår, som må søges gennemført med motivering og pædagogiske indsatser.

Kriminalitet (hovedforbrydelsen) blandt de 232 domfældte (tallene for 2019 er anført i parentes, i alt 239):

2 (2)	manddrab
24 (19)	brandstiftelse
3 (2)	seksuel omgang/anden kønslig omgang/overgreb/krænkelser mod mindreårig
0 (1)	seksuel/anden kønslig omgang med mindreårige søskende
7 (7)	seksuelt overgreb/anden kønslig omgang/krænkelser/voldtægt/forsøg på voldtægt
10 (9)	blufærdighedskrænkelser
44 (52)	vold, vold af særlig farlig karakter og uagtsomt manddrab
89 (86)	vold/trusler om vold mod medarbejder
6 (7)	trusler
14 (18)	røveri
13 (16)	tyveri, brugstyveri, bedrageri, dokumentfalsk, hæleri, hærværk m.v.
6 (7)	overtrædelse af færdselsloven
2 (2)	besiddelse af børnepornografi
5 (5)	besiddelse mv. af euforiserende stoffer
2 (3)	besiddelse af våben
5 (3)	andet

Domfældte får ofte dom for mere end et kriminelt forhold, og ikke sjældent er der tale om blandingskriminalitet, hvor der i samme sag er flere kriminelle forhold af forskellige typer. Ovenstående kategorisering af hovedforbrydelsen indeholder således en vis subjektiv afvejning af hvilken kriminalitet, der er grovest. Således er det i tilfælde, hvor der både er tale om vold mod medarbejdere og mod andre, og hvor det ikke er indlysende, hvem der har været udsat for den hårdeste vold, statistisk valgt at lade hovedforbrydelsen tælle med som vold mod medarbejdere.

Ændringer i fordelingen på kriminalitetstyper kan bl.a. forklares ved, at der er personer, hvor dommen er ophævet eller udløbet, at der er kommet nye personer med dom, samt at der er allerede domfældte, der er blevet dømt for en anden type kriminalitet.

Langt den største andel af hovedkriminaliteten vedrører fortsat voldskriminalitet, herunder særligt vold/trussel om vold mod medarbejdere, som igen er steget, dog kun lidt. Hovedparten af de berørte medarbejdere er ansatte på botilbud, men der kan også være tale om hjemmevejledere, kommunale sagsbehandlere, politiassistenter mv.

Der ses ikke én enkelt forklaring på den store andel af voldskriminalitet, men en lang række forskellige faktorer, der samlet kan bidrage til en forklaring, fx ses der fortsat en tendens til, at flere voldsepisoder anmeldes, ligesom der er kommet et øget fokus på arbejdsmiljø på botilbud, så episoder med udadrettet adfærd i højere grad karakteriseres som vold mod medarbejder. For så vidt angår borgere, der bor på botilbud, vil der alt andet lige være øget risiko for, at udadrettet adfærd kan være rettet mod en medarbejder, og endelig sker en del episoder i forbindelse med overgange (mellem sektorer, kommuner, ung/voksen, botilbud mv).

6. Anvendelsen af Samrådets udtalelser

Samrådet afgiver udtalelse til statsadvokaturen og anklagemyndighederne. Samrådets sekretariat kan konstatere, at der er en høj grad af overensstemmelse mellem Samrådets udtalelser og modtagernes vurderinger. Hvis der er forskelle, drejer det sig typisk om sager, der ligger lige på grænsen mellem to foranstaltningstyper, eller at en anbefaling om et vilkår ikke bliver fulgt.

Samrådets anbefalinger samt tilsynsførendes udtalelse indgår i væsentlig grad som grundlag for rettens afgørelse og ses ofte citeret i kendelser og domme.

7. Økonomi

Samråd:

I 2020 var udgiften til Samrådet abonnementsfinansieret med 0,88 kr. pr. indbygger (mod 0,85 kr. i 2019) betalt af alle kommuner i Region Syddanmark.

Samrådsmedlemmerne er ulønnede, bortset fra formand og næstformand.

Tilsyn:

Det kriminalpræventive tilsyn afregnes konkret pr. borger, der er i tilsyn.

Årstaksten for et kriminalpræventivt tilsyn i 2020 var 9.677 kr. (2019: 9.432 kr.) for tilsyn med en borger i kommunale og regionale tilbud og 19.196 kr. (2019: 18.710 kr.) for tilsyn med en borger i private tilbud eller i egen bolig. Prisforskellen er begrundet i, at tilsynet er mere omfangsrigt, når borgeren er i privat regi.

Taksterne fremkommer ved pris- og lønfremskrivning af tilsynstaksterne.

8. Studietur mv.

I forbindelse med februar måneds samrådsmøde var Samrådet på studietur til Kofoedsminde. Det var en spændende, tankevækkende og berigende dag med både oplæg, dialog og rundvisning på afdelingerne.

9. Afsluttende bemærkninger

I 2020 har både Folketingets Ombudsmand, Socialstyrelsen og Social- og Indenrigsministeriet haft øget fokus på forholdene og udfordringerne i forhold til domfældte udviklingshæmmede. Samrådsformanden har således været i dialog med og haft besøg fra Ombudsmandens kontor i forbindelse med dennes tema for 2020 om domfældte udviklingshæmmede. Samrådsformanden har endvidere deltaget i Social- og Indenrigsministeriets referencegruppe for domfældte med udviklingshæmning til drøftelser særligt omkring udfordringerne på Kofoedsminde med bl.a. overbelægning og bekymringerne for kvaliteten i indsatsen.

Covid-19 har dog medført forsinkelser i processerne, så resultaterne afventes stadig.

Covid-19 har i det hele taget haft stor indflydelse på arbejdet i 2020 i hele den offentlige sektor, og således også for Samråd og tilsyn. Mere end nogensinde før er der gjort brug af videomøder og telefonisk kontakt.

Det kriminalpræventive tilsyn har ikke kunnet gennemføres som vanligt, men der har været stort fokus på at opretholde et kriminalpræventivt tilsyn, også under de ændrede præmisser. De tilsynsførende har prioriteret at opretholde kontakt med borgerne, hvis hverdag også har været påvirket af de særlige omstændigheder og restriktioner, der har været gældende i 2020. I større omfang er tilsyn foretaget telefonisk, men hvor det ikke har været muligt eller hensigtsmæssigt, er tilsynet gennemført med personligt fremmøde med fuld overholdelse af de sundhedsmæssige retningslinjer. De ændrede forudsætninger vurderes således ikke at have haft konsekvenser for den samlede kvalitet i opgaveløsningen.

Samarbejdet med kommuner, politi og statsadvokaturer har også i 2020 været fuldt tilfredsstillende for Samrådets og de tilsynsførendes arbejde, og det vurderes også, at der fortsat fra samarbejdspartnerne side er høj tilfredshed med både Samrådets og de tilsynsførendes opgaveløsning. Dette skal sandsynligvis ses i lyset af den konstruktion, der er valgt i Syddanmark, hvor ekspertisen i Syddanmark er samlet i et fælles Samråd, og at de tilsynsførende har stor erfaring kombineret med, at et stort antal borgere hvert år går gennem såvel Samrådets som de tilsynsførendes hænder.

Der har ligeledes fortsat været et godt og tæt samarbejde mellem ledere og medarbejdere på botilbuddene, de tilsynsførende og Samrådet.

Sekretariatet bliver jævnligt anmodet om rådgivning og sparring fra anklagemyndigheder, statsadvokaturen og kommuner, herunder kommuner fra dele af landet, hvor der ikke er etableret et Samråd. Ligeledes har flere kommuner uden for Region Syddanmark forespurgt til muligheden for at blive tilknyttet det fælleskommunale kriminalpræventive tilsyn, og det er oplevelsen, at disse kommuners kendskab til foranstaltningsområdet er yderst begrænset, hvilket fra et borgerperspektiv må betegnes som bekymrende.

Samrådets helhedsorienterede og kvalificerede udtalelser medvirker til, at borgeren kan idømmes den foranstaltning, der konkret er den mest hensigtsmæssige til at imødegå risikoen for ny kriminalitet, at der fastholdes et kriminalpræventivt fokus i foranstaltningsperioden, og at en foranstaltning ikke udstrækkes længere end nødvendigt. Det er således sekretariatets opfattelse, at eksistensen af et Samråd har stor betydning for domfældte udviklingshæmmedes retssikkerhed.

Hjemmeside:

På Samrådets hjemmeside: www.samraadsyddanmark.dk findes vedtægt for Samrådet, årsrapporter, tilsynsnotat, navnelister, mødedatoer, tidsfrister for anmodninger til og svar fra Samrådet, takster mv.

23. februar 2021
Lea Friberg
Samrådsformand

